

VEISTOS JA KAUPUNKI

Suuri osa kaupunkitilasta on anonyymiä ja persoonatonta. Se on tilaa, joka ei erityisesti kuulu kenellekään. Kaupunkitilaan ja sen ilmeeseen vaikuttaa kuitenkin joukko sääntöjä ja käytäntöjä. Julkisten veistosten on täytettävä monia vaatimuksia, siksi niiden pystyttämiseen tarvitaan kaupungin lupa. Veistoksen tulee olla säänkestävä, se ei saa olla yleisölle vaarallinen tai haitata liikennettä. Myös hankalasti määriteltävät seikat kuten esteettiset arvot vaikuttavat siihen, millaista taidetta kaupunkikuvaan hyväksytään. Mikä sopii yksityisiin tiloihin ei aina sovi julkisiin. Julkisten kaupunkitilojen, yksityisten tilojen ja museoiden ja gallerioiden esittelemässä taiteessa on eroja. Eroja on materiaaleissa, tyyleissä, tekniikoissa, mittasuhteissa ja aiheissa. Joidenkin aiheiden käsittelemistä julkisissa veistoksissa ei pidettäisi sopivana.

Mikä veistos tulee kaupungistasi ensimmäisenä mieleen? Minkälaiset aiheet eivät sopisi julkisiin veistoksiin? Millä tavoin julkiset veistokset vaikuttavat viihtyvyyteen, kaupunkikuvaan ja kaupungin imagoon? Mitkä asiat herättävät eniten huomiota julkisessa kaupunkitilassa?

Raskaissa saappaissa, lokin siivellä. Veistosvaellus

VEISTOS JA AIKA

Vesi, pakkainen ja aurinko koettelevat jopa kiveä ja pronssia. Veistoksen materiaalit kestävät sääoloja satojakin vuosia, mutta montako sukupolvea kestää veistoksen tarina?

Jokaisen veistoksen taustalla on omanlaisensa tarina ja syntyvaiheet. Usein julkisen veistoksen suunnitteluun järjestetään kilpailu. Taiteilijan kertomus veistoksen kehittämisestä ideasta valmiiksi teokseksi on usein mielenkiintoinen. Suomalaiset taiteilijat ovat saaneet vaikutteita ulkomailta. Tärkeänä on kuitenkin pidetty, ettei vaikutteita kopioida suoraan, vaan ne suodatetaan omaan kulttuuriperintöön mukautuviksi.

Taideteoksen on tallentunut jälkiä oman aikansa taidekäsityksestä, estetiikan tajusta ja siitä, mitä on joskus pidetty hyvänä makuna. Erityisesti julkisen taiteen kohdalla nämä kysymykset ovat herättäneet voimakasta kansalaiskeskustelua ja taidekriitikkojen ja asiantuntijoiden kiistelystä. Monet aluksi voimakasta kritiikkiä herättäneet veistokset on hyväksytty ajan kanssa, kun yleisö on tottunut niihin ja ottanut ne omakseen.

Veistoksen alkuperäinen merkitys korvautuu joskus uusilla. Kaupunki on muuttunut voimakkaasti veistoksen ympärillä. Sen pystyttänyt sukupolvi on ehkä haudattu kauan sitten. Veistoksen ympärillä hyörii uusi, erilainen aikakausi jolla on omat sankarinsa.

Ketkä ovat tämän päivän sankareita? Kenelle pystyttäisit veistoksen? Miten suhtautuminen julkiseen veistotaiteeseen on muuttunut vuosikymmenten aikana? Mitä asioita arvostettiin ennen, mitä nyt? Mikä veistos on kestänyt mielestäsi hyvin aikaa?

VEISTOS JA YMPÄRISTÖ

Pimeys kätkee veistokset ympäristönsä. Valoteokset nostavat ympäristöstä esiin paikkoja, jotka ehkä muuten jäisivät huomaamatta.

Veistoksesta tai muistomerkestä voi tulla olennainen osa ympäristöään. Unohdettujen merkkihenkilöiden arvokkaat rintakuvat koristavat puistoja siinä missä niitä ympäröivät kukkaistutuksetkin. Joskus tila saa erityisen merkityksen, kun siitä tulee veistoksen sijoituspaikka. Paikka voi tulla jopa vetovoimaiseksi matkailunähtävyydeksi. Kumpi tulee ensin, veistos vai ympäristö? Jotkut taiteilijat antavat ohjeita veistoksensa lähiympäristön huolehtimisesta.

Tänä päivänä taiteilijat ottavat aikaisempaa enemmän huomioon veistoksen sijoituspaikan jo taideteoksen suunnitteluvaiheessa. Ympäristö voi olla teoksen lähtökohtakin. Voimakkaasti ympäristönsä liittyvää taidetta kutsutaan ympäristötaiteeksi. Vaikka taideteos pysyy muuttumattomana, ympäristö elää veistoksen ympärillä koko ajan. Alun perin paikkaansa hyvin sopinut veistos saattaa nyt näyttää olevan väärässä paikassa.

Miksi veistos on juuri tässä? Voisiko se yhtä hyvin olla jossakin muualla? Onko veistoksen suhde ympäristöön huomioitu? Mitkä veistokset ovat erottamaton osa ympäristöään, mitkä ovat löyhemmässä suhteessa siihen? Miten ympäristöön voi vaikuttaa taiteen keinoin?

VEISTOSVAELLUS

Kävely on helppo ja looginen tapa tutustua ympäristöön. Kävelyllä voi katsella, kuunnella ja haistella ympäristöä. Näkökulmaa, reittiä ja varustusta vaihtelemalla tutustakin ympäristöstä löytyy uusia ja mielenkiintoisia asioita. Taskulampun, kartan, kameran, suurennuslasin tai vaikkapa askelmittarin kanssa kävellessä ympäristöön avautuu uusia ulottuvuuksia.

Julkiset taideteokset ovat osa jokaista kaupunkiympäristöä. Vaikka veistokset aika ajoin herättävät keskustelua olemassaolostaan, muuttuvat ne usein kaupunkilaisille ”näkyvämmiksi”. Niihin ei enää kiinnitä huomiota lukuisista kohtaamisista huolimatta.

Veistosvaellus on kävelyreitti Porin julkisten veistosten äärelle. Kävelyreitillä katsellaan ja tutkitaan, miten veistokset sijoittuvat alati muuttuvaan kaupunkikuvaan sekä tarkastelijan omaan mittakaavaan ja maailmaan? Veistosvaellus-kartta sisältää erityisesti lapsille ja koululaisille suunnattuja tehtäviä. Suurennuslasin alla on seitsemän Porin keskusta-alueen veistosta. Julkiseen taiteeseen ja ympäristöön liittyvät kysymykset antavat pohdittavaa missä tahansa kaupungissa.

Mirja Ramstedt-Salonen, museolehtori

Veistosvaellus-kartta on toteutettu Porin taidemuseon ja Porin lastenkulttuurikeskus - Satakunnan lastenkulttuuriverkoston yhteistyönä.		
		
Veistosvaellus-kartan suunnittelu & tekstit		
Anni Venäläinen		
Mirja Ramstedt-Salonen		
Valokuvat		
Vetovoima, 1999, Kirjurinluoto; Sankarihautamuistomerkki, detalji, Juhana Herttua, pronssireliefi, Emil Cedercreutzin alkuperäisen suunnitelman mukaan, detalji, Ulvilan kirjasto. Erkki Valli-Jaakola, Porin taidemuseo. Lokki-veistoksen jalusta ja taidemuseon julkisivu, detalji, Porin taidemuseon kuva-arkisto. Akseli Gallén ja Pohjoispuisto (kansakoulunopettajat Ciska Wickstrand (oik.) ja Dagmar Rönnblom), Satakunnan Museon koekolmat.		
Piirustukset		
Lokki, Veijo Setälä, 2007. Karhut, Selina Salonen, 2007. Muut Anni Venäläinen.		
Painopaikka		
Ai-Ri Offset Ky, 2007.		
Copyright		
Porin taidemuseo		

VEISTOS JA MUISTI

Historiankirjoitukseen kuuluvat myös veistokset ja muistomerkit. Monumentin tehtävä on pitää yllä tietyn tapahtuman tai henkilön merkitystä ja säilyttää se jälkipolville. Jotkut asiat halutaan vaientaa kieltämällä niiden kunnioittaminen muistomerkeillä. Edesmenneet merkkimiehet saatetaan myöhemmin nähdä toisenlaisessa valossa kuin omana aikanaan. Jotkut tapahtumat ja henkilöt unohtuvat monumenteista huolimatta. Toisten merkitys säilyy elävänä.

Muistomerkit antavat vihjeitä menneen sukupolven arvoista, tapahtumista ja henkilöistä, jotka heitä liikuttivat. Muistomerkkiin liittyy arvoja, tunteita, muistoja ja mielikuvia. Koko kansakuntaa syvästi liikuttaneiden henkilöiden tai tapahtumien muistomerkeihin ja niiden kohteluun suhtaudutaan erityisellä vakavuudella. Veistoksen lähiympäristössä tapahtuvat muutokset voivat herättää voimakasta kulttuurikeskustelua. Muistatko tällaisia tapauksia?

Onko juuri nyt tapahtumia, asioita tai ihmisiä, joita tulisi huomioida omalla veistoksella? Tiedätkö tapauksia joissa muistomerkki pystyttäminen olisi kielletty? Miksi joidenkin tapahtumien ja henkilöiden merkitys unohtuu muistomerkeistä huolimatta? Millaisia arvolatauksia julkisiin veistoksiin voi liittyä?

Kalervo Kallio (1909-1969) Keihäänheitäjä, 1966, pronssi Urheilukeskus/ 6.12.1966	Kain Tapper (1930-2004) Fritz Arthur Juseliuksen muistolaatta, 1961, pronssi Yrjönkatu 7, porttikäytävä
Kalervo Kallio (1909-1969) Ankkurimies, O.V. Hacklinin hautamuistomerkki, 1962-63 Reposaaren hautausmaa	Pentti Nyköpp (1901-1959) Somman taistelun muistomerkki, 1958, punagraniittireliefi Teknisen ammattikoulun edusta/ 1958
Armas Hutri (1922) Kurki, 1969, pronssi Liinaharjan vanhustentalo piha/ 2.10.1971	Aarne Elomaa (1926) Porin työväentalon muistoreliefi, 1978, pronssireliefi Annankatu 13 ulkoseinä
Kauko Räike (1923-2005) Istuva poika, 1952-1959, pronssi 400-vuotiskoti/ 30.9.1973	Eero Hiironen (1938) Aalto, 1978, teräs ja vesiallas Päätterveyskeskus/ 27.9.1980
Heikki Konttinen (1910-1988) Hopeahäät, 1976, pronssi Päänaisten sairauskodin sisäpiha/ 3.10.1976	Kerttu Horila (1946) Keramiikkareliefi, 1981 Sampola, palvelukeskus/ 25.9.1981
Wäinö Aaltonen (1894-1966) S 2:n muistomerkki Myrsky, 1930 Reposaari, kirkon edusta/ 5.10.1930	Terho Sakki (1930-1997) Kasvu, pronssi Uudenkoiviston vanhustentalon sisäpiha/ 28.9.1974
Yrjö Rosola (1904-1989) Sankari-patsas, Isänmaan puolesta 1939-1944 punagraniitti Ahlainen, hautausmaa	Onni Kerola (1937) Uimaan, teemasta Äiti ja lapsi, 1974, betoni Meri-Porin uimahalli/ 1986
Aimo Tukiaainen (1917-1996) Tyttö, lintu ja kala, 1954, pronssi ja vesiallas Käppärän hautausmaa	Työryhmä Ossi Somma - Pertti Mäkinen - Reijo Paavilainen Päivänkierto, 1987, punagraniitti Satakunnan keskussairaalan edusta/ 27.6.1990

VEISTOS JA MINÄ

”Minä pidän metallisen veistoksen äänestä”, Lauri 9v. Voisiko patsaan kuulua, sen pintaa koputella? Lähemmin tarkasteltuna voi tuttu asia muuttua yllyttäväksi, jännittäväksi, erilaiseksi, piristäväksi kokemukseksi.

Usein veistosten on tarkoitus olla jollakin tavalla huomiota herättäviä tai kaupungin ilmettä piristäviä. Julkiset veistokset ovat vaikuttavan kokoisia. Jalustan korkeus asettaa veistoksen tiettyyn asemaan katselijaan nähden. Suuri veistos voi tuntua mahtipontiselta tai kunnioitusta herättävältä. Joistakin veistoksista pitää erityisesti, joistakin ei opi pitämään koskaan. Toiset eivät herätä sen kummempia tunteita. Silmä tottuu helposti kaupungin julkisiin veistoksiin. Niihinkin jotka aluksi tuntuivat hämmäntäviltä. Veistokset eivät aiheuta yllätyksiä, koska jököttävät muuttumattomina paikoillaan. Kun tuntee veistosten tarinan, ne alkavat puhua uudella tavalla.

Kiinnitä huomiota veistokseen, jonka ohi kuljet päivittäin. Mitä huomaat? Miltä olo tuntuu veistoksen äärellä? Voiko veistoksen tunnelmaan eläytyä? Millaiseen veistokseen tämän päivän (nuori) (porilainen) kaupunkilainen voisi samaistua? Millaiset veistokset koskettavat Sinua?

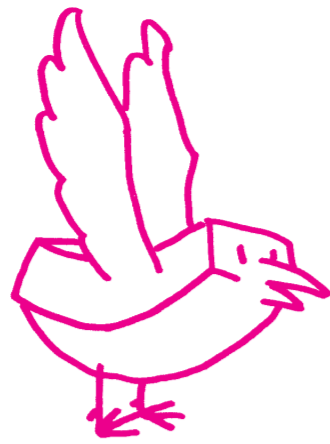

Lokki-veistos on 80-vuotis-syntymäpäivälahja professori Maire Gullichsenille (1907-1990).

Teema sopi taiteilijan mielestä hyvin Poriin, koska kaupunki on meren rannassa.

Luonnonläheisyyttä heijastava aihe oli läheinen paitsi syntymäpäiväsankarille myös taiteilijalle itselleen.

Piirrä ilmassa lentelevä lokki takaisin paikalleen jalustalle.

taiteilija, teos, sijainti, paljastamisajankohta

1. Harry Kivijärvi (1931)
Lokki, 1987, sisilialainen graniitti
Eteläranta/ 17.6.1987
2. Eila Hiltunen (1922-2003)
Polyfonia, 1987, teräs
Eteläranta/ 31.3.1987
3. Kain Tapper (1930-2004)
Sukkuula, 1958, harmaa graniitti,
vesiallas ja -suihku
Puuvillatehtaan edusta/ 12.8.1958
4. Aimo Tukiainen (1917-1996)
Kultakäkönen, Karjalaa jääneiden
vainajien muistomerkki, 1955
musta kivipaasi, pronssi
Keski-Porin kirkon puisto
5. Emil Cedercreutz (1879-1949)
Vapaussodan muistomerkki, 1920
pronssireliefi punagraniittipaadessa
Keski-Porin kirkon puisto
6. Aimo Tukiainen (1917-1996)
Sankarihautamuistomerkki, 1952
pronssi, punagraniittijalusta
Keski-Porin kirkon puisto / 31.8.1952
7. Emil Cedercreutz (1879-1949)
Karhu, 1938, pronssi
Raatihuoneen edusta/ 1938
8. Yrjö Liipola (1881-1971)
Hj. Nortamo, 1938, pronssi
Raatihuoneen puisto, teatterin edusta/ 1946
9. Lauri Leppänen (1895-1977)
Selim Palmgren, 1955, pronssi
Raatihuoneen puisto/ 12.6.1955
10. Heikki Nieminen (1926)
Akseli Gallén-Kallela, 1965, pronssi
Pohjoispuisto / 25.4.1965
11. Eero Hiironen (1938)
Kompositio
Porin kaupunginkirjasto
12. Kauko Räike (1923-2005)
Porilaisten muistomerkki, Rumpalipatsas, 1961, pronssi
Itäpuisto/ 24.9.1961
13. Per Kirkeby (1938)
Tiiliveistos (Porin portti), 1993
Eteläpuisto/ 29.11.1993
Muuraustyö: Risto Jokisuo ja Arvi Linnainsaari
14. Emil Cedercreutz (1879-1949)
Äestäjä, 1920, pronssi
Cygnaeuksen koulun puisto/ 29.8.1920
15. Terho Sakki (1930-1997)
Taitteen tammi, 1968, pronssi
Keskusaukio / 29.9.1968
16. Aimo Tukiainen (1917-1996)
Eetu Salin, 1955, pronssi
Itäpuisto / 24.7.1955
17. Taiteilijaryhmä Ynnä+ (Jaakko Himanen,
Jere Ruotsalainen, Jouni Sarpola)
Vetovoima, 1999, kivi, hehkulamput, terästangot
Kirjurinluoto, Raumansillan kupeessa/ 17.6.1999
18. Emil Cedercreutz (1879-1949)
Itevä tyttö, 1928, pronssi
Liisanpuisto, piha/ 15.10.2006
19. Kari Juva (1939)
Vainö Tanner, Valtiomies, 2006
muistoreliefi
Eetunaukio/ 19.07.2006

Miltä veistoksen muoto näyttää ja tuntuu? Onko se **jämäkkä**, rauhallinen, villi, eläväinen, klassinen, **herkkä**, karkea tai hillitty? Ilmaiseeko muoto jotain tunnetilaa? Mitä **polyfonia** oikeastaan tarkoittaa? Tarkastele veistoksen muotoa. Tee piirtämällä luonnos veistoksesta.

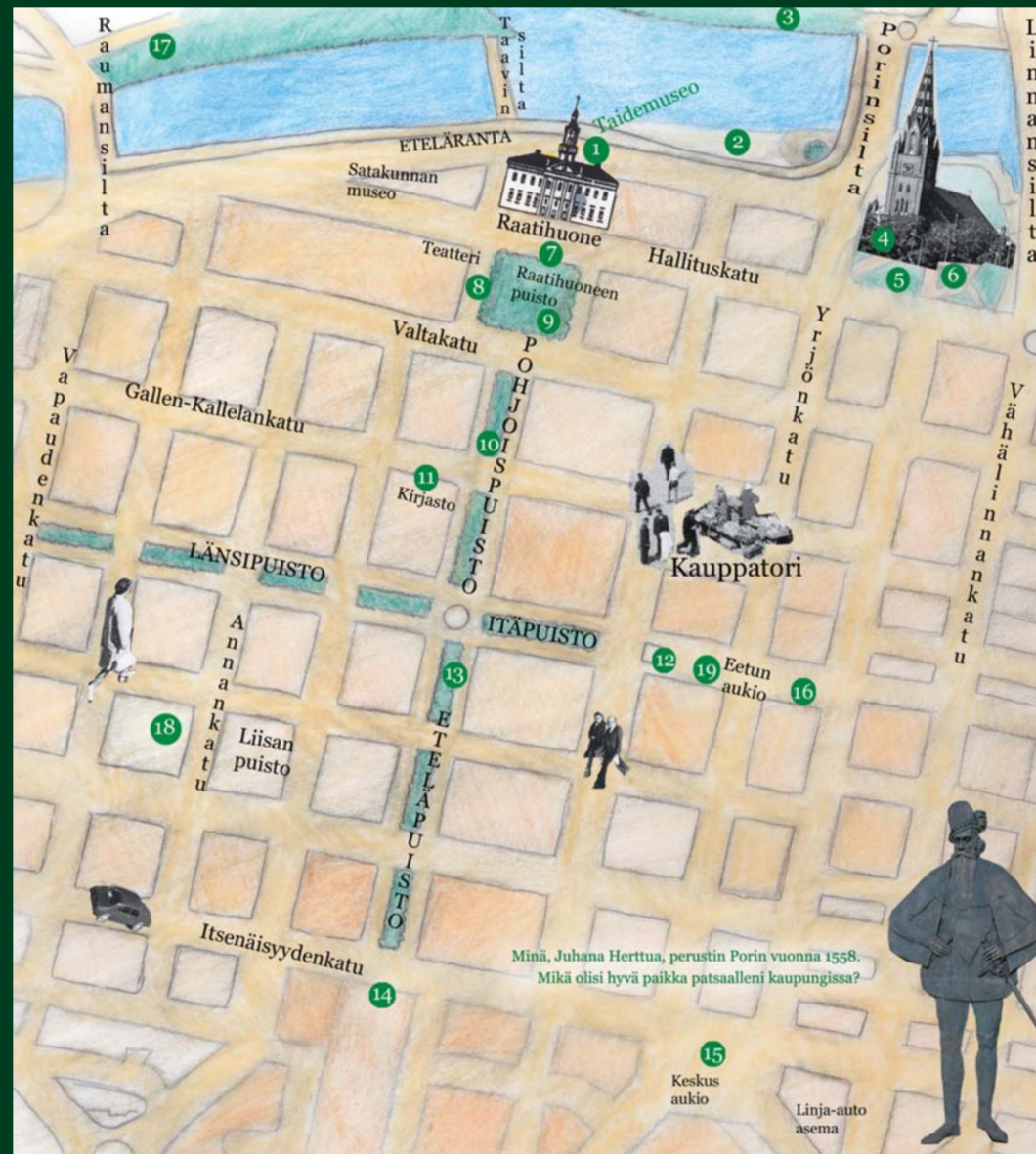
”Iso suuri mustan pruuni, vähäläntä töppöhäntä”. Mikä se on?

Otso Metsän varsin Metsänmörkö
 Metän elukka Nalle Mesikämmen
Nkko Kusiaistennuolija Metän elukka
 Mies Hyvä Mössikkä Mehtäläinen
Rakki Hän Kultahammas Pöppö
Kouko Vieras Mehtäläinen Tapio
Karvahousu Könnikäinen
Metsän omena Suuri herra Matti Se
 Metsän omena Metsän kuningas

Karhu on Porin vaakunaeläin ja Satakunnan symboli. Vaakuna on hallintovallan tunnus.

Karhu on suomalaisten muinainen jumalolento ja myyttinen esi-isä. Voimallista karhua ei sopinut kutsua oikealla nimellä, muutoin se suuttuisi ja veisi puhujan mukanaan metsään.

Mitä lempinimiä karhulla on?

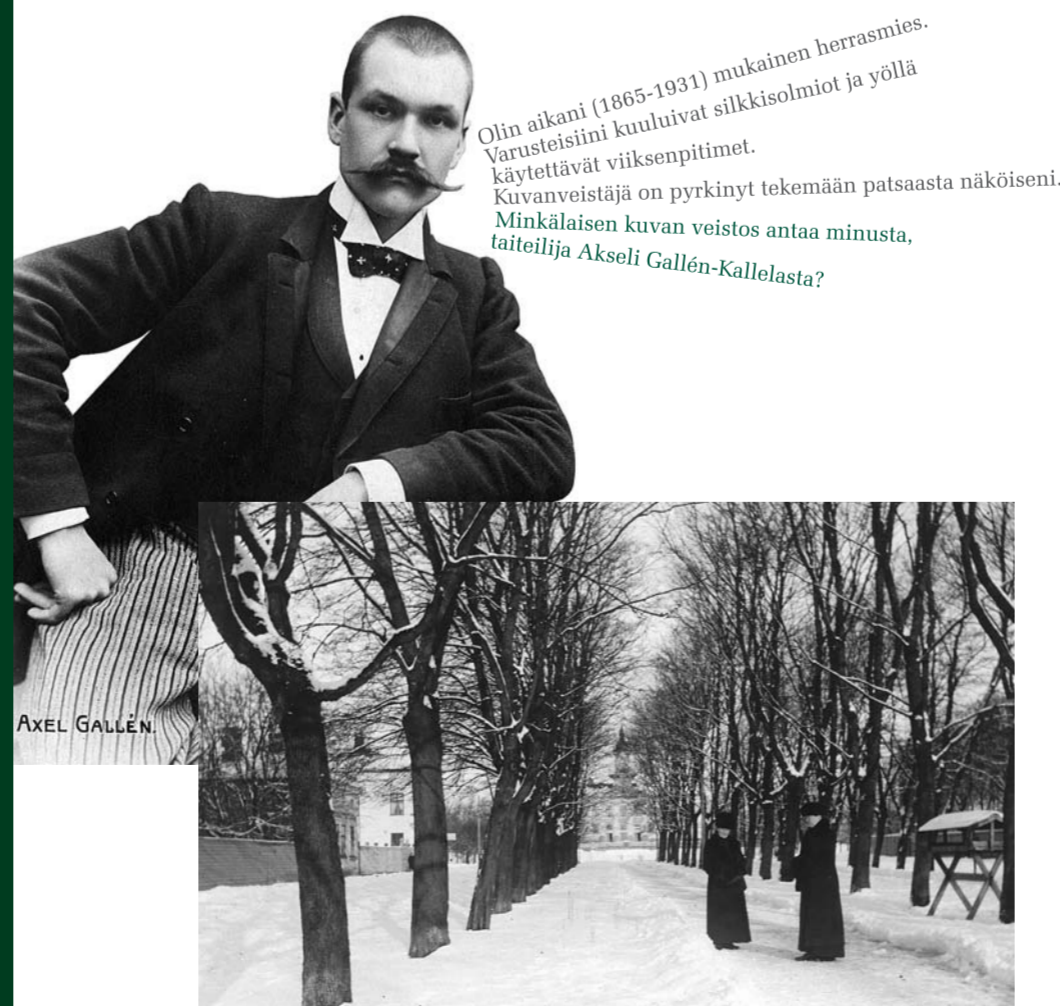
Keitä veistoksenhenkilöt ovat?
Kätkeytyykö veistokseen tarina?
Miltä olo tuntuu veistoksen äärellä?

Huomaatko miten veistos muuttuu katselukulman muuttuessa?

Etsi teokseen kuuluvat hahmot piilokuvasta.

Kiertele veistosta eri puolilta löytääksesi kaikki hahmot.

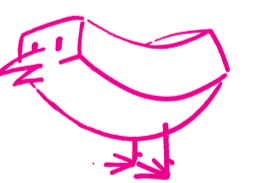
Tiili on tuhansia vuosia vanha keksintö. Punatiili on varhaisen suomalaisen teollisuusrakentamisen tunnusomainen materiaali. Vanhoja punatiilistä muurattuja rakennuksia on Porissakin. Mitä rakennuksia tiedät?
Tiiliveistoksessa on ulkopuoli ja sisäpuoli, kuten rakennuksissakin. Sen kaarien alitse voi kulkea. Taiteilija on suunnitellut veistoksen kohtauspaikaksi, osaksi kaupunkilaisten arkea.

Olin aikani (1865-1931) mukainen herrasmies. Varusteisiani kuuluivat silkkisolmiot ja yöllä käytettävät viiksenpitimet. Kuvanveistäjä on pyrkinyt tekemään patsaasta näköiseni. Minkälaisen kuvan veistos antaa minusta, taiteilija Akseli Gallén-Kallelasta?

Akseli Gallén-Kallela syntyi Porissa, vain noin 100 metrin päässä jossa hänen patsaansa nyt seisoo. Kaupunki näytti silloin hyvin erilaiselta. Mikä on muuttunut?

Minulta meni vain muutama siivenisku tähän kierrokseen!
Miten monta askelta sinä ehdit ottaa?

Kun Emil Cedercreutz suunnitteli Äestäjän, Porin seutu eli maanviljelyksestä. Metsätorpan poikaa ja hänen ainoa hevostaan esittävän veistoksen tarkoitus oli olla satakuntalaisen hengen ja elämäntavan muotokuva.

Mikä ammatti, luonteenpiirre tai asenne sopisi kuvaamaan tämän päivän porilaisia?

Miten kuvaisit haluamiasi asioita?

Minne veistos pitäisi sijoittaa?

”Hakkaa” veistoksen muoto kivistä värittämällä pois ylimääräinen kiviaines.

Piirrä veistos valmiiksi jatkamalla tiilen muurausta mallin mukaisella juoksulimityksellä.

